

O VIDU DEFEKTIVNOGA GLAGOLA *VELIM*

Miroslav Kravar

Tko dulje vremena boravi u Zagrebu, može kad mu drago opaziti, kako se ovdje — kao i uopće na kajkavskom području — glagol *velim* susreće u govoru domaćih ljudi, kad govore ili nastoje govoriti književno, u nekim upotrebama, u kojima ga rođeni štokavci nikada ne govore. Tako se ovdje može čuti: *Nitko ništa ne će da veli* —, *Hodi, da ti nešto velim* —, *Doći ću, ako mi veliš kada* —, i t. d. Ta sintaktička osobina prelazi više puta i u govor doseljenih štokavaca.

Nastaje pitanje: kako da se objasni ta štokavskom uhu tuđa i neobična upotreba toga glagola?

Naši rječnici označuju glagol *velim* (odnosno *velju*) kao defektivan. Tako u Vuka (s. v. *velim*), a onda i u Broz-Ivekovića (s. v. *velju*), čitamo, da taj glagol ima samo dva oblika, prezent i imperfekt. Ti su podaci — s obzirom na potvrde, što ih nalazimo u građi za Akademijin rječnik, — relativne vrijednosti, jer naš glagol ima u današnjem jeziku manje oblika nego u starijem, a osim toga nisu ni sasvim točni, jer se glagol danas ne govori samo u prezentu i imperfektu, nego i u gerundu sadašnjem.¹ Oblici: *velim*, *-iš...*, *veleći* i *veljah*, *-aše...* nisu ni rijetki ni neobični.²

Odatle vidimo, da je za današnji jezik karakteristično, da se glagol *velim* susreće još samo u tri oblika prezentske osnove, dok se čitava infinitivna osnova, zajedno sa samim infinitivom, izgubila.

Rječnici daju još jedan važan podatak o našem glagolu. U građi za ARj. kaže se, da je on perfektivan i imperfektivan, a VRj. i BIRj. ne određuju ga s obzirom na vid, što bi se također moglo uzeti kao dokaz, da ga smatraju »dvovidskim« (bolje reći: vidski neutralnim). Ta je oznaka opet samo historijski točna, jer je glagol zaista bio takav.³ O tome govore i primjeri iz starijega jezika sabrani u građi za ARj. Ali očito je, da u današnjem jeziku nema njegovu perfektivnom vidu ni traga: rođeni ga štokavci govore danas samo imperfektivno. S toga je razloga i sačuvao samo one oblike prezentske osnove, koji znače radnju u vršenju *par excellence*: prezent (u prvom redu za pravu sadašnjost), gerund sadašnji i imperfekt. To i jesu upravo ona tri oblika, u kojima se javljaju samo imperfektivni

¹ Isp. T. Maretić, Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika², 1931., str. 246., gdje se za gerund sadašnji kaže: »po svoj prilici«.

² Obilje primjera iz novijega jezika ima već u građi za ARj.; rjeđi je, dakako, samo imperfekt.

³ Takav je, na primjer, u ruskom još i danas (u značenju »zapovijedati« ili »zapovjediti«); isp. D. N. Ušakov, 'Tolkovyj slovar' ruskogo jazyka, 1935—1940, s. v. *velet'*, gdje ima primjera za oba vida.

glagoli.⁴ Vidimo dakle, da se morfološka i sintaktička strana našega glagola funkcionalno dopunjuju.

Sada će biti lakše objasniti, zašto kajkavci, govoreći književnim jezikom, uzimaju glagol *velim* i ondje, gdje mu nema pravoga mjesta.

U prvi mah, čujući nepravilnu upotrebu prezenta *velim* većinom u vezi *da* + prezent kao dopuni uz načinske glagole (*htjeti*, *moći*, *trebati* i sl.), pomislio sam, da se sva pogreška sastoji u tome, što se u tom slučaju veza *da velim* govori u zamjenu za nepostojeći infinitiv *veljeti*, t. j. da ondje, gdje bi imao stajati, a ne stoji infinitiv, ne može doći ni veza *da* + prezent, na pr. u ovakvim rečenicama: *To ne mogu da velim* —, *Treba da veliš: Dobar dan!* —, i t. d. Da i taj moment ovdje nešto znači, vidi se po tome, što veza *da velim* ne dolazi nikada uz vidske glagole (na pr. *početi*), kao što je nekada dolazio sam infinitiv.⁵ Ali uskoro sam se uvjerio, da u tome nije glavni razlog, s kojega se takva upotreba prezenta *velim* osjeća kao neobična, pogotovu kad se pokazalo, da ni oni kajkavci, koji tako griješe, ne poznaju tome glagolu infinitiva. Stvar objašnjaju najbolje primjeri, kao što je ovaj: *Doći ću, ako mi veliš kada* —, iz kojega odmah vidimo, što ovdje »para« štokavsko uho: perfektivna upotreba prezenta našega glagola (*veliš* = »rečeš«).⁶

To opet znači, da prezent *velim* u književnom jeziku — za razliku od kajkavskoga narječja, gdje se govori vidski neutralno, — vrijedi svagda kao imperfektivan, tako da se javlja samo u onim upotrebama, u kojima ne samo što nije perfektivan, nego se ne da ni pomisliti kao takav. Drugim riječima: *velim* se može uzimati samo ondje, gdje znači »govorim« (i to ne svagdje), ali nikako ondje, gdje bi imao značiti »rečem«.

NAZIVI ZA SPORTAŠE U NAŠEM JEZIKU

Josip Vončina

Ljude, koji se bave sportom, najčešće označujemo imenicama, koje se svršavaju nastavcima *-ač* i *-aš*.

-Ač. Tako se svršavaju oni nazivi, koje izvodimo od glagolskih osnova. Bit će to za one sportove, koji naliče nekim radnjama u životu, dakle za koje smo već otprije imali gotove glagole: *bacač* (diska, kladiva, kugle) — *bacati*, *dizač* (utega) — *dizati*, *igrač* (općenit naziv za člana sportske mom-

⁴ Za prezent vrijedi to samo s obzirom na pravu sadašnjost. — U istim upotrebama i vidski neutralni glagoli, kao *vidjeti*, *krstiti*, *ručati* i dr., imaju svagda imperfektivan smisao: *ručam* (na pitanje: Što sada činiš?), *ručajući*, *ručah* (za razliku od pretežno perfektivnoga aorista *ručah*).

⁵ Tome u građi za ARj. ima nekoliko potvrda.

⁶ U ako-rečenicama eventualna smisla može prezent stajati pro futuro samo onda, ako je perfektivan; inače dolazi futur II.